

ХАЛЬМГ ЎНИ

Советск Союзин Коммунистическ партии Хальмг танъгъчин боли Элст балгъсна комитетсин, күч-көлсчирин депутатири танъгъчин боли балгъсна Советсин газет.

№175 (3159)

1958 дж. сентябрин 3

| Ўни 20 деншг

Советсин олила кедг залгълдаг батлхмн

Одгэ цагт Советск Хальмгин күч-көлсчир, автономи танъгъчан Хальмг Автономи Советск Социалистическ Республики хүврэсн, ик гидг политическ боли эдл-ахун бргмажтэ, энээр Коммунистическ партиинь боли Советск правительстинь им, бдр болгън тасрхан угагъар бгд килмджэн кемджэн угагъар хандж байрлажацхана.

Партия боли правительство хальмг улст бгд килмджэн хару гидж мана республикин күч-көлсчир культурын боли эдл-ахун тосхлт социалистическ дорлдаг бргэр делгрлдаж, производствин аль-бис ёнъгдн шундаж кёлдажацхана.

Тегэд чигн биди Төрскнэйн өмн авсн даалтывран—эндэжил 7 сай пуд бууда орн-нугуттан орулдаж бгх болсан гасны өмн күцачкаад, эврэйн эв-аргъан, күчн-чидлан тоолад, deerin bas 3 сай пуд бууда бгий гидж угын бглэвн. Тер угын биди күцавдн. Төрскнэйн 10 сай пуд бууда орулдаж бгвдн.

1958 джилин түрүн брэлд республикин колхозмуд боли совхозмуд хбдинн тоог 419 миньгънд, бод малан—14 миньгънд бсв.

Мана загъсчир ик диилвр бэрхшэв. Джиля загъс антндж белдлгън зураюли 1-д күцагдв. Джилин чилгч куртл загъсчир зурагъасн давулж 33 миньгън центнер загъс орулдаж бгх даалгъвр авб.

Республикин күч-көлсчирин бэрсн диилвр, бэрх газрин Советин ик ачн байн, юнъгад гихлэ, эдн эврэнн депутатири боли активири дамжулад, ямаран болжин төр күцалгънд оли амтнлэ залгълдаж, бргмджеинь бодлулдаж, социалистическ дорлдаг бргэр делгрлдаж, кёлдмшч, колхоз ик улсиг күч-көлсчир диилвр зална.

Келхд, Каспийск района Совет (ахлачн ўр Андраев) сунъгъачирлагъан тасрхан уга залгълдата. Эн джил районн Советин 22, селэн Советин 78 депутатири сунъгъачиртооцаагъан бгв. Күч-көлсчирээс эрлгън боли герчллгън ордх ирхлэ Совет торвр угагъар халгъяд, харгъинь бгн. Күч-көлсчирин эрлгъ халгън эрк биш депутатири орлца.

Дакад болхла эн района депутатири сунъгъачирин даалгъвр күцэхдэн икэр шилтдж, оньган бгн. Тер учар сунъгъачирин бгн 57 даалгъвр цугъяар гилтэ күцагдв. Районл кесг школмуд, лавкс, амтн байдг гермуд тосхгд. Кесг селэт радио, электричеств орулгд.

Тэргэйн ахр цагин эргид хурах боли орн-нугуттан икэр бууда орулдаж бгх ноолданд Западн района бэйрн газрин Советс шунмгъагъар орлцв. Селэдийн боли поселксин Советин ахлачир ўр Кузьменко, ўр Чернушкин, ўр Степанцова—эдн района колхозмудт боли совхозмудт комбайна агрегатст партийн бурдагъячир болад, цаалгъврин кёлдмшиг дэлгү гидгэр кедж йовб.

Одгэ цагт бэйрн газрин Советин өмн ик гидг чинртэ боли күндтэ төр тэвгдсн байн. Селэдийн боли поселксин Советс олила малд хойр джилд элв күрх хот-хол белдлгън шунмгъагъар орлцх зөвтэ, юнъгад гихлэ, республикин колхозмуд боли совхозмуд ода бийн бвс хадж, хурагъад белдх зурань брэлинь күцагъяд уга.

Эн джил мана республикин шинъкн малд тааста, шимтэ хот—эрдни-шишэ 111 миньгън гектар газрт тэргдсн, ир ик ургыц бгчэн. Болв, энүг хурадж, силос кедж дарлгън ир хашнъгар кегддажа.

Энүг күцалгън бэйрн газрин Советс ик кёлдмш кедж күч-көлсчиринг шин диилвр зорулх зөвтэ.

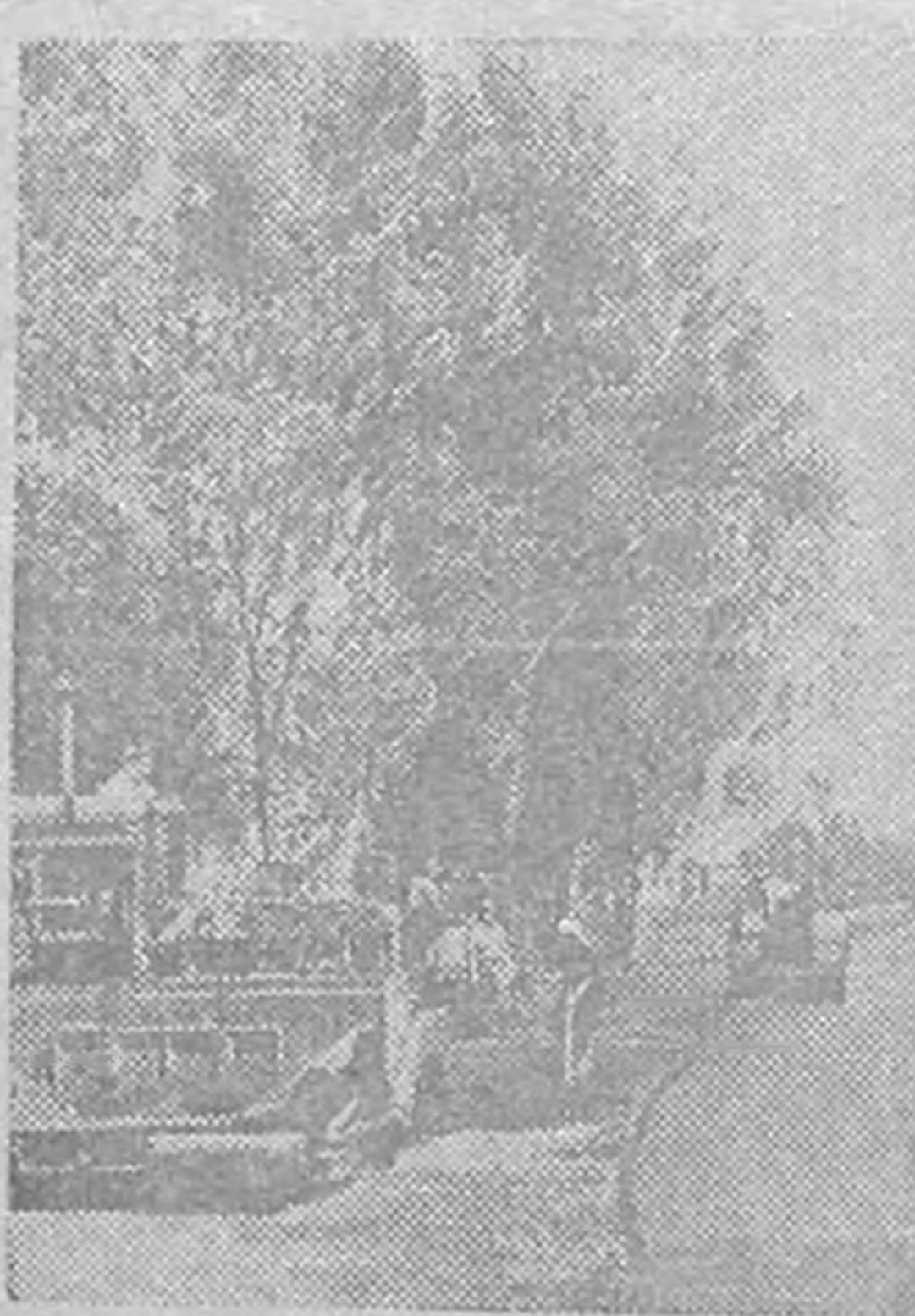
Эн туст Черноземельск боли Западн районин бэйрн газрин Советс өмн нүүрт йовчхана.

Болв, цуг райондар им биш. Келхд, Юстинск район эрдни-шишэн силос дарх зурагъян зугл 17 процент күцэсн байн. Эн района бэйрн газрин Советс олила кедж залгълдагъан сүлдхсн учар цаалгъврин кёлдмш ир тату болдажа.

Еногаевск посовет (ахлачн ўр Телеушев) джилин эклэц авн сессийн цаг-цагтын кехш, кехлдэрн хагългдсн төрмдүн шиндвриг бичдэг авхш. Келд активистир байн медхш, зэрм депутатири танхш.

Им йовдл Бурунск поссовет (ахлачн ўр Мацаков) бас харгъана. Эн посовет района күцэг комитетэс хол биш, цон гер гатц байн, болв эн тоот дуту-дундинь района Советин ахлач ўр Шилов заадж чилх.

Одгэ цагт мана республикин малчир малдан дулан боли цадхлын ўвлэн белдхэр, загъсчир Төрскнэйн икэр загъс бардаж бгхэр шундаж байн цагт, бэйрн газрин Советс олила кедж залгълдагъан улмчанъгъадж, социалистическ дорлдаг бргэр делгрлдаж, байн дуту-дундан ахр цагин эргид уга кедж, күч-көлсчиринг шин диилвр зорулдаж, мана өмн байн бардаж төрмд күцэхдэн оньган бгх зөвтэ.

Курск область. Октябрьск революцас өмн Хомутовск района Калиновк селэн турнхха хаана Аарасан энъгин өнцг билэ.

Тер газр ода тааньгшго болв. Бэйрн газрин селэн эл-ахун артэлин члед культуры, байхтэ джинрэддажа. Нийд джил колхоз тави сай ору авб. Тер учар колхоз эл-ахун боли культурын тосхлт кех монг гаргъв, ёмти байн гермуд баргдажа.

Калиновк ода электростани, дундин школ, 250 ормта залта, библиотектэ, умшлгъна залта клуб баргд. Колхозникд сэн гермуд баргдажа. Селэт ясуллгънд ик оньг бгддажа.

ЗУРГТ: Калиновк селэнд ульниц асфальтировать кедж йовх цаг.

ҮЗМДЖТА КÖДЛМШИН АШ

Яшкульск района „Кировский“ совхоз эн джил орн-нугуттан орулдаж бгх маина зурагъян джилин түрүн брэлд 169 процент күргдэж күцэв. Маина зурань 924 центнер байн, орулдаж бгсн—1569 центнер.

Торгън болсн сэйхн 2666 центнер ноос орн-нугуттан орулдаж эдн бгв. Хобчир Бадмин Муучка, Батнаса Текэ, Цевдрэ Хурмэ, Зазан Нимэ, Пуучка Санъгъдж, Филимонова Евдокия, Калинин, Габдулин, Тюлиев, Курумбаев, Арасов эдн хбд киргългън кёлдмшиг чигн сэн бурдамжтэйр кегъяд, ноос киргългън зурагъян давулдаж күцэв. Эдн халдажа хбдн сэн чинатэ.

ВСХВ-д орлцачирт медаль ёглгън

Одахи Черноземельск района, Прудовый МЖС-н кесг механизатормудт, Цугсоюзин селэн эл-ахун гэхэхүлин „Социалистическ селэн эл-ахун күцлтийн тблэ“ гидг цагъян монг Ик медаль бггд. Тедн дунд—МЖС-н тракторн бригадин бригадир ўр Василий Николаевич Бессарабов байн. Эн бригад 5 тракторар эн джил 32 миньг гар центнер бвс белдлж авб.

„Правда“ газетин корреспондентин сурврмудт Н. С. Хрущевин ёгсн хару

„Правда“ газетин корреспондентин сурврмудт ССР-н Министрмудин Советин Ахлач ўр Н. С. Хрущев хару бгчагъяд, октябрин 31-цаг түдлуга ядерн селм сёрлгъиг уурулхин тускар Америкин Соединенн Штатла боли Великобританы болх күндвриг эхлд, Советск правительств тааста бдр гидж герчлв.

Женевл ширд эксперты, ядерн селм сёрлгъиг уурулх зөвшл күцэгдажа угагъин шиндэлгч техническ эсвин туск төр күнндэж, сэйнэр хагълсн, терүг эн күндврт бас таалта газрт гидж тоолдажаан ўр Н. С. Хрущев темдглв.

Тийхлэрн, иим күндврмудт, цуг орн-нугуд аль-бис атомн боли водородн селм сёрлгъян монъкинд уурух зөвшлхэр седх зөвтэ гидж ўр Н. С. Хрущев лавтрхагъар кельв.

Ядерн селм сёрлгъиг уурулх зөвшлиг күцэлгъин шиндэлгч большого гисн туджиг экспертын Женевск совещань унъгарын уга кесиг цаалгъхлэрн, эн төрр Советск правительствин халдцн ўннин совещань ашмуд улү гидгэр илдкв гидж ўр Н. С. Хрущев таасмдхтагъар темдглв.

Экспертын Женевск совещань докладт йовх, ядерн селм сёрлгъиг альд болжин уурулхиг шиндэлх эсвин туск цуг тоолврьин боли сельгин, Советск правительств зөв гиджхиг ўр Н. С. Хрущев кельв.

Тегэд, одгэ цагт ядерн селм сёрлгъиг цаг түдл уга, альд болжин уурулхиг бурушаад ямаран чигн уршгллгън боли бийн цеврллгън гарж зөв уга гидж ўр Н. С. Хрущев темдглв.

Президент Эйзенхауэрин бодж ўр Н. С. Хрущев кельв.

Нертэ кёлддажа тосхачир

Юстинск района, „Енотаевский“ совхозин поселд хойр давхр, сарул, сэйхн школ тосхлдажа. Эн школ беш уга, шуд усна уурагаар халулгддгер болхмн.

Эн школ тосхлгънд комсомолк Т. Мукаева штукатур боли ширдэч болдаж, бдрэн хойр күүктэ кёлддажа. Эдн тосхлтин бдээдэж күцэв. Кесн кёлдмшн ийлгъян сэн боли дигтэ болдаж гарна.

Одгэ цагт ўр Мукаеван звено школин тосхлтиг болзгаснь

С. КИЧКИЛЬДЕЕВ.

Багъчуд шундаж орлцджаана

Приозерн района багъчуд олна малд хойр джил күрх хот белдлгън шунмгъагъар орлцджаана.

Одахи „Приозерный“ совхоз дунд—МЖС-н тракторн бригадин бригадир ўр Василий Николаевич Бессарабов байн. Эн бригад 5 тракторар эн джил 32 миньг гар центнер бвс белдлж авб.

М. НАТЫРОВ.

Партийн төрмүүд

Малчир дунд кедг политическ кёдлмш

Яшалтинск район тэрэнэй кёдлмш кедг deerэн, мал икэр бэсдэг район. Района колхозмуудин болн совхозмудин газарин агъуд кесг миньгүн хбд, укрмуд ишлнэ. Гахасин болн шовудин тоонь бас хурдар бсдажнэ.

Мал осклгъяа кёдлмшт олн зүсн куч-кёлсчир арг-чилдэн тавд, мах, ўс, тоо, ноос икэр авч, орн-нутгтан орулж бгч, малас гардг хот-хол ёми болгъна тоод гаргыдч авлгъарн ахр болзгин дунд СЧА-г күцж авхд, эврэнн темдгтэ хувэрэн орулхин тблэ гүдгэж доолдаж йовцхана.

Района колхозмудин болн совхозмудин партийн организац малчир дунд политическ боли культурн кёдлмш брэгделгүлгүнд ийлгүй оньган тавдаж йовцхана. Районд батлгден 247 агитатормудас 150-нь малчир дунд кёдлжажхан.

«Победа» колхозин эклц партийн организац агитколлектив малчир дунд политическ цаалгъврин кёдлмш келгънд, соцдорлд бурдлгүнд тасрлтан уга кимдажан бгч кенэ. Малчирин хош болгъндоч эдн доклад, лекц, газет, журнал умшлж бгнэ. Партийн организац малчирин хург кегъад, тер хургтан социалистическ дорлдн аши диглэд, нүүрт йовхин мбрёнэ. Хош болгън эврэнн библиотектэ. Зу гар малчир легтр тасрхан уга умшхана. Шидр колхозин клуб болн Красно Михайловск селани библиотек «Ис ўс саахин тблэ» гидг темэр умшачирин конференц кев.

Он дунд кедг политическ цаалгъврин кёдлмш малчирин донь болв. Хбдчир Лященко, Коваленко, Мирошниченко эдн сан чинатгъэр хургъдан экасн саагъв. Одгэ цагт хбдчир ўвлд белдвр кеджнэ, бвсн збгдсн, хаша-хаацн ясгдсн, дулан. Нүүрт йовх саальчир Менькова, Куприянова, Толмачева эдн 1100—1250 литр ўс укр болгънаас саадж авхах.

Сталия нерта, Кировин нерта, «Новый мир», «Заветы Ильича» колхозмудин эклц партийн организац малчир дунд кедг политическ кёдлмшт бас оньган икэр бгнэ.

Партийн зерглэг ѡскхмн

«Калмыкстрой» трестд, негдг боли хойрдг тосхлти управленин тосхачир дунд, гарсн газрун хару нүүрдж ирснэйн нааран, одгэ цаг күртл шумгъа кёдлдже йовх тосхачир багъ биш. Тедн мел ўнн чик седклэрн гүджрдже кёдлжажхан. Одахн болсн тосхачирин Одрт ўр Кабаков А., Манджиев К. боли нань чигн кесг тосхачир сан кёдлмш кеснди Күндлгүйн грамотсар ачлгдхав.

Эн улсас мана партийн зер-

КПСС-н райкомин пропаганд боли агитацин отдел, «Ленинский призыв» газетин редакцла хамдан социалистическ дорлдн аши йовудар бүллетеңс сар болгън гаргъна. Терундн дорлдн аши диглгден deerэн, куч-кёлсн дамштин шин эв-арг тархагдна. Цаклгън, листокс эс тоолсн бийн зуг бүллетеңс 35 гар гаргъдэв.

Малчирин кёдлмшт бдр болгън оньган бгч, партийн организац донь-нбд болхла сань лавта. Тегэд чигн «Новый мир» колхозин саальчир дорлдн нүүрт йовна. Эдн укр болгънаас 1400 гар литр ўс саачкв, авсн далгъврн болхла 2000 литр билэ. «Заветы Ильича» колхозин саальчир эднэс хол улдже йовх. Эв-аргъан тоолад, «Новый мир» колхозин саальчир укр болгънаас 2200 литр, «Заветы Ильича» колхозин саальчир 2000 литр ўс авх шин даалгъвр авхах. «Заветы Ильича» колхоз ўс, ноос, бндг государствл орулж бгч джилэ зурагъян күцчкв.

Боль, малчир дунд кегдг партийн-политическ кёдлмшт звэр дуту-дунд баянэ. Малчир соньн лекц, доклад манд умштха гидж некдгн чик. Дакад болхла эдн газет, журнал цаглань авх.

Эн тоот дуту-дунд уга кегдэл, кёдлмш ясрдхана. Шидр КПСС-н райкомин бюро эн тэрэр күүндвр кегдэл, алдл уга сард нег малчирин Одр гидж эдл-аху болгънд кешшидвр гаргъв. Тер бдртын КПСС-н райкомин, района күц-агч комитетин кёдлчир орлцж, лекц доклад умшлж бгхн.

Терүнэс нань, эн бдр малчирин социалистическ дорлдн аши диглгдэл, нүүрт йовх малчирин дамшлт тархагдад, специалистнрин сельг теднд бгдхн.

Эн тоот мана района малчир, хбдлт ког тавлгънэ, малдан дулан боли цадхлн ўзвизь белдх кёдлмштн доньгэн бгч, авсн социалистическ лаалгъвран күцчдн тушг болхн лавта.

Н. КАРПУН,
КПСС-н Яшалтинск райкомин пропагандин боли агитацин отделин заведующ.

Нүүрт йовх саальчир

Яшалтинск района, Кировин нерта колхозур 100 гар хальмг брк-бул нүүрдж ирлэ. Эднэс 40 брк-бул Гудик селанд байршад, цугтан бийстэн гермуд бардг авад, байрта-джиргэлтэй баянэ.

Бийстэн гермуд тосхджах улст колхозин правлень сан доньгэн күргв. Гудик селанд баях колхозникуд нургълдже МТФ-д кёдлжажхан. Улгурлхд, ўр Д. Колунова, Н. Эренченова, Р. Джаринова, П. Шашкова саальчир болад кёдлэл, түрүн нур эзлв. ўр Д. Колунова халадж, харджах укрмудас 1200 литр ўс саадж авад, саальчир дунд негдг баяр эзлв.

Ўр П. Муджиков эн колхозд нүүрдже ирн бийэрн 1153 толгъа ирг бий deerэн даадж авла. Тер хбдлэн асрал, идгин саанын эрдэлд, теднэн дундлад толгъа болгънаас 4,1 килограмм торгън ноос киргъдже авб. Ах хбдч ўр Б. Монгагов ирг болгънаас 7,2 килограмм цевр ноос киргъдже авад, гоударствл орулж бгв.

Кировин нерта колхозд нүүрдже ирн хальмгуд тус-тусган специальностын кёдлэл, колхозин эдл-аху йоста сан донь болцхах. Эн колхозин эдл-аху цаарандын бсдже-брэдхин тблэ бийстэн баях цуг эв-аргъак күцдн олзлджаа хана.

Н. АЛЕКСЕЕВ

Чидлэн ёрвашговдн

Партийн правительствин бгчах кимджин нилчэр, мэн келин ёмтнэйн күлтур боли сеэтэнэ эдл-аху бсдже-брэдхэд, Хальмг танъгъч Хальмг Автономн Советск Социалистическ Республикид хуврэгдэв. Эн кимдж, мана келин ёмтнэй гол зүркиг цань уга гидгэр байрлуулж, кедж йовх кёдлмштн, сурч йовх сургуульдн чигн ик омг ургъана.

Ростовск областин, селани эдл-ахун Пролетарск школин нег джилэ сургуульд дасджах хальмг багъчул сургуульян саанын дасхд седклэн бгчажхан.

Амн болгъна тоод, мах, тоо боли ўс гаргългъар ѿрхн джилмүдин эргэд Америкин Соединен Штатсиг күцдже авх, мана орн-нутгин селани эдл-ахун кёдлчирин боли специалистнрин ик торт орлцхд кен негмдн болв чигн чидлэн ёрвашговдн.

С. ЦАГАНОВ, Б. ДАКАЕВ,
А. ЛИДЖИЕВ.

Селани эдл-ахун Пролетарск школин курсантн.

ТАВН ХАША БЕЛН

Приозерн района, «Сухотинский» совхозин 1-ч номертэй фермд малин 11 хаша баянэ. Теднэн 3-нь дундин ясвр, наадксн багъ ясвр керглэжнэ.

Малин тавн хаша ясгадад дуусгдэв. Малин хаша-хаац яслгынд гурви звено кёдлжажхан. Эднэс Ш. Тампиловин звено ийлгъян саанын кёдлжажхан. Энүнэ звено гурви хаша ясад дуусчкв.

ШОМОЛДАН Бавур.

Приморск крайд эн джил колхозмуд боли совхозмуд 45 миньгүн тектар газр шинэс хагългдэж эдлгънд орулгдхин. Сарочевск голин белчрт улмта 16 миньгүн гектар газр хагсагддхана. Улмин усн гүүдже гархд анүнд түрүн 24 километр ут канал малтгден баянэ.

Ода Сарочевск канал эргнд 1-200 гектар газрин агъуд хагсагдьна систем гаргъгддхана. Терүнд ўурмг канале, коллекторс малтгджаана, тер утдан 28 километр.

Калинина нерта колхозд хагсагдсан 100 гектар газр хагългддхана.

Сарочевек улм хагсагдьиг Свиягинск РТС-н машинн-мелиоративи отряд кеджнэ.

ЗУРГТ: Калинина нерта колхозд хагсагдсан газр хагългддхах цагнэ. Агрегатиг тракторист-комсомолец Анатолий Парицкий толгъалдже йовна.

Темснэй ик ургъц авчана

Антон Трофимович Мусаров, плантацин газриг эргдэж хэлчээд, трактор тал ирдэж, механизатор ўр Каупфмандаа заавр бгв.

— Тракторан кёндэлдже, темснэд ўс орулти.

Тийгхлэ темснэ тал цовг тадж ўс орулжасн күүкд улс алгэс гидж кёдлцхэв.

Темснэд ўс цаглань бгч, асрлгэ саанын тектин учрар, ургъцны ик болдже гарв.

Огородн бригадт дундии школин сургуульчир кёдлжажхад. Эн колхозд йоста сан донь болдже ав. Ўлгурлхд, ўр В. Щербин бдрэ кемдэгэгжэн 120 процент, В. Подгорный—125 процент, В. Болибок, И. Приходько—140 процент, З. Джамбинова, Л. Овчарова, Т. Коваленко, Г. Луценко—150—180 процент күргдже күцдэлдэж.

Урднэ «Пролетарская победа» колхоз темснэд ўрдже ик олз-ору авдг уга баясн. Теднэн 180 миньгүн арслн ўр авхар тоолдхана. Хавст, помидор, агъурдг базрт орулж хулдад, 80 миньгүн арслн колхозин кассд оруль.

Селани гүүлгэнэ организац миуугъарь кёдлсн учрар темснэ цаарандын хулдлгын хашнъгддхана. Тегэд Хальмг Республикин потребсоюз эн колхозин темснэ цаглань белдже авад, поселкин боли балгъсна куч-кёлсчиринг темснэ тектх зөвтэй.

И. ГЕЦЕЛОВ.

Эрдни-шишэн силос хашнъгар даргддхана

Приозерн района Чкалловин нерта совхоз 1059 гектар эрдни-шишэн хурадж авх зөвтэй. Эн совхозин 3-ч ферм 238 гектар эрдни-шишэн 20 хонгт ёрдже хурав.

3-ч фермд (залачн ўр Дораев) эрдни-шишэн хурадж йовх кёдлмштн хот-хоолин авч ирдэж эс ёгсн учрар, кёдлмштн 10 километр газр герүрн хог-хоолан ухар эс гидж хонхар хэдже одхана. Гертэсн ирэд, эрдни-шишэн хуратл ул кеэдже одна. Тегэд нег цөбкн

час кёдлжажхад, кёдлмшэн хайчкаад, хэдже одна.

Чкалловин нерта совхозин гардаачн иим диг-дараан уга миу кёдлмш ўзэ, медэ баяцхадж, эс медсн боллдад, эрдни-шишэн хуралгүнд гарч йовх дуту-дундсиг чиклхэр соджажхэн уга.

Эн дээр келсн дуту-дундсиг чиклхэр, борхн цагин эргэд эрдни-шишэн ўрлт угагъар хурдаж авх—эркн тбр болдхана.

П. НАРМАЕВ.

Бичкин күүкдин хувцн кергтä

Школин ўуди шинäс сектäд, советск бичкдүд сургъул-ин чирриг бийстэн авх-ик байртä цаг күрч ирв.

Эн бичкдүдт дегтрмүд, тетрадьс, блокнотс боли сургъульчирт кергтä наан чигн тоотиг гүүлгäнä организацс урдасын медж цаглань теткдже-янä. Эн килмдж цань уга сан гидж темдглх кергтä.

Болв бичкин күүкдиг госи-башмгар боли уя хувц-хунрар теткдгнä, мана республикин гүүлгäнä организацсар ик дуту-тунд бääхиг бастемдглх кергтä.

Шидрхн бидн Черноземель-иск района цуг гүүлгäнä организацсин ик магазидär, лавк-сар дакад малмуд ўвлзтг газ-рин лавксар йовдж хäläвзди. Бичкин күүкдин майкс, трусы, башмг, сандал, госн, вельвет-кс, курткс тörүц ўзглх. Хаяхая ордг бичкин күүкдин уя хувц-хунр, ўнтä эдэр уйгдсн, ордг хулдгдна.

Цуг брк-бүл эврэннү ўрд-тэн 60-70 арслнъга кийлг 100-200 арслнъга деер ўмсдг шалвр, торгън э дэр кесн ху-хунр ўмсклж чадкий? Тер тоотиг гүүлгäнä организацс ме-дх збвтä.

Одгä цагт сургъульчирт школ-

лин форм кергтä. Альдас эдниг олдж авхмб? Күүк боли көвдии 400-д пар школин форм авч ирдг, района школмудар бигтхä гидж райпогъас сурла-вдн. Тер сурсн мана сурвр кесгäс нааран, республикин гүүлгäнä огделд ода бийн кевтä кевтä.

Тер учар мана района сургъульчир, эн байрта шин сургъулин джилä форм угагъар, олн зүсн хувцс ўмсн школд ирцхäв. Эн школин форм ирхиг, эк-эцкнрн боли сургъульчир ик гидгäр күлдажäц-хäнä.

Намрин бальчгта боли ўвлин кийтä цаг бордäд аашна. Бичкдүдн кёл-гариш даарулш-гон кергт, оданас авн дулан хувц-хунр бедлх збвтäвдн. Хуллад авн гив чигн, района магазидär боли лавксар уга болж генфлнä.

Им дуту-дунд йовдлмуд Яшкульск районд боли Элст баялгынл чигн бääнä.

Бичкин күүкл-кёвдии хувц-хунр боли гос-башмг белдлг-нд республикин гүүлгäнä организацс оньган бгх збвтä.

М. БОВАЕВ,

Черноземельск района эрдм-сургъулин отделни заведуюш.

Цергäс ирсн бичг

Бидн иткүлдажäнäвдн

Мана Тöрскä наадк олн ке-ли-ämtnä ўрдудлä хамдан, бидн, хальмг дääчир, Советск Цергт шунмгъагъар церглдж йовнавдн. Хальмг танъгъчиг, Хальмг Советск Социалистическ Республикин хувра-ен СССР-н Деед Советин Президиумин Указиг радиогъар сонъсад, мана зуркн цань уга байрар дүүрч омгшв. Эн килмдж хäрү бгч, республикин күч-кёлчир, бичäчир, поэт-ир, культурик кёлдäчир, эврэнн церглджах газран улм омгта кевäр седклэн бгäд, Советск Хальмгин экономикиг

боли культуриг бсää, цаара-ндын цецклдлж бргдгүлтхä.

Ни-негн ленинск олн келн-ämtnä тölä, дурта эврэнн орн-нутгинн боли республикин тölä, эк болсн Тöрскäн хурц серглнгäр эврэнн чидлän нбл уга, кемрджен кергтä болхла,ämän бгч манхд, Коммунистическ партиг боли Советск правительстvig иткүлдаж, бидн, хальмг ämtnä дääч ўрд, андгъаран бгчнäвдн.

Цергт церглäчир-курсантир

А. БАДЕЕВ.

Б. ДОРДЖИЕВ.

Сарпинск района багъчуд кёлдамши сулласи цаглари спорта икäр шилтä. Эн зургт—“Гигант” колхоз Чапаевин иртä совхоз хойрин команды хоорид волейболин наади болджах цаг.

Р. Астахован фото.

Комсомолин дöнъгäр

Оч ерк

Мини эндр келхär бääх күүкн-комсомолк, 1939 джилин сүүлэр Элстд төрлä. Туунäс нааран авн näämн джил давад, авн йисдгчинн нур ўздж йовна.

1942 джил Тöрскäн харсгч дääни заль Иджл мбрн голдеер ирдг лäрвкв.

Дэн эклäс хойр сар бмн, хб мбстä күүкн нагъц эк-эцкдэн бääддж. Эмгн ѡвгн хойрин насн негдхлэрн зун тäвн джил. ѡвгн тавн насн ах. Эврэнн эцкн дääнд, эцкн кёдлмшин халхар Элстд кёдлдажäсмн. Эдү-тедү болтл, нам тер хоорндан джил давдг одв. Кёгшдин бääдг куутр, хойр нур болад ноолджах цергин кёлд уутырсн, күттрин ёт-тумн сумна довтллгынасämän хальчлдг, нукнд, долан-долан дöчн йисн хонгтан бодр, сбони болзгар бääцхäв.

Ца, күттрин нег бийдк захас немшир ордг аашна-гисн заныг хальчллгыни нүкäр эврэн гилтä ирд шуувг.

Гунн наста зе күükäн, нагъц эцкн ўурч авад, бмнк сала темцв. Сала, күттрас брэл дууна шаху ууджмар гарна, болв тер салан судлын, цаарлх дутман утдан тавн-зургъан дуунад йовулад оркнä.

Зулдг йовх улс, эмгн күүкн хойриг дарунь гилтä күцäд, давад йовб.

—Лам-зунъквя äälдтхä, му маднig брштн, эн аюлас гетлгтн—гигъäд, йовн ўвдлж, тенъгр хäläлж гекäд, энл-тенд товин сумн хагърад одвас, доран сун “дäрк, мääдр минь”—гигъäд зе күükäн хувцна хорма доран авад, далн хойр джилин эргцд зальврн зальврлгъан, эмгн бдрии бичкин хугърхад цугтнä давтв.

Тер джил ганцхн Сталинград эргн биш, немшин салд-син йовсн газр болгънар кеду иим, минъгъäд кёгшл, ач-джечэн, зеенрэн ўурчкäд, эврэннämän эс болвчн, нар ўзгäр, күн болхар ўудсн бич-кёлдии эмг хувцарн ордг хальчлсн болх! То уга олн.

Нагъц эк, салаг давшхларн гурв амрад, дöрвдгчдэн эрг deerн ирд, “кукн наар, эн нүкнд орад су”—гичкäд, ноха зуурм малтджахъад хайчкн нүкнä газа ёкимддг кевтв.

Бичкин хар күүкн томарджах кевтä, ээджинн хормагъасн суллад, энд-тендэн хäläд-джахъад, нүдн гилн-гилн гигъäд, нүкшлдäд зулджах ёмтсүр ормаджагъад—ээдж, ээдж, бос, гү-үй гинäв, йо-вий”—гигъäд эгзинисн, бкäр дуугъар нагъц ээджинн бе-лэс тавт.

Ээджд аргъ уга. Ээджин зүркн чеедждэн аргъад, äвлхäгъинн телдä, бääсн бийн чирд кевтä. Күükäн эрсн эрлг сонъсдг чикн дöлдäрд.

Цöкрлт уга керсү күүкн дакн бкäгъад, “ээджä” гигъäд луудлгынлань, күükäн чикн дуар татад мбрн дун сонъсдг.

Барун гарарн ўкрайн кёлтис, зүн гарарн шалврнинн захан бэрсн, цагъан буурл ѡвгн, эн хойр аргъ угатлиг ўкр гатцас ўздг бääдл уга, нам ўзий ги-вчи нүднäнн харань ийрин

тату бääсн, ода эн ўумäнд нег ўлү сохрдг кевтä.

Күükн танъчкад, “ав-а, ээдж унтдг одв, ирдг серул, нанд ўсас” гидж дуудад уульв.

Аав сонъслдан уга, зугл дару-дарунь ханягъад, ўктäгъян сахняд йовна. “Басл ода зе күükн эмгн хойран күцхин тблä хувдän адгъдг ѿвх бääдлтä”.

Овтг давад гарм цацу, күükн—“ав” гидж чишкäд, ардасын гүүв. Күükн кедү ууляд, некäд йовсн бийн ѡвгн халун эсрнгдän дулä юн кевтä, йовэд йовна.

—Аав, би Корав!—гигъäд шалвраснь татхла, тегäд оч ѡвгн ормагъад, зеегъүрн хäлгъäд,—кукн, альдас гарч ирвч, ээджчн ягъв?—гигъäд, авад теврв.

—Тенд, тенд унтдг кевтä,—гигъäд, күükн бички гарарн толгъа деегүрн заав.

—Альд, альд—гигъäд йовдг авн, ўктäгъян чирлдсн, күükäн заасар олад ирв.

—Эмгн, бос, цугтагъаснь ард ўлдвдн, нарн доргшлдг одв, асхни серүгъэр ёмт дахий,—гидж, ѡвгнä дуудсн—эмгн хäрү уга.

—Аав, би ундасджанав...

—Ээджчн ўс саадж бгх, түрд гиджä кукн,—болад ѡвгн эмгнä ээмäс кёндäв. Эмгн кевтсн ормдан кёшдг оч.

—Ода бидн хоюрн ўнчрвдн кукн,—гигъäд, зеегъүрн тагч хäläчкäд, ѡвгн босад, котелок ўс саагъад, Корад бгв.

Тер хоорндах салад, ёмтн ўвдлдани номгърв. Күükн, сершгогъэр унтсн ээлжинн хормад орад, сурджен-над унтдг одв. ѡвгн, эмгиг оршадг күрчн уга, чилчн уга, “ода эн күükиг хамаран авч одм”—гигъäд зогсджахлань, ѡвгнä ик бер—тäв гарсн күükд күнэднг олдж ирв.

—Аав, иглän йовтн, манахс тенд бääнä. Ээдж бостн, күükäн серүлтн,—гигъäд бер ээджэн кёндäв.

—Ээджд босдг аргъ уга, саагъян олдж, тер күükинь ав. Йовий, манъгъдур ирд оршахмн,—гигъäд ѡвгн, бер, зе күükтäгъян ўкрайн кёлтад хäрү хäрв...

Хöйт джилин эклäр, фашистир Сталинградас багъзунь кёбгдäд, Паулюсн ääрмн кел бäргдäд, чинэн чимгäн алдад, сурн баргдад, тамтрад одв. Эс күүчгдсн, эс шатагдсн гермуд тер эргнд уга.

Малмуд цöрл, хот-хол хордад, кесн нүл уга ёмтн, кёгшл, бичкдүд зуурдин ўклäр ўксн, тер саамин йовдл тийм болла.

Хар мортä аюл, нарн суух ўзгäс ирд, хäрү нарн суух ўзгүр кёбгдд, 1945 джил май сарла, Советин Цергин нилчäр фашистир эврэнн газр деерэн бокрагдла.

Коран нагъц эцк, ирг чижлийн эргцäр, толгъадан шав авснас кёлтä ўнчрв. Күükн хойрдад ўнчрв.

Лäйнä кёл невчк номгърм цацу эцк, Элстэс йовгъэр гарч йовал, зуурдан ўвдсн кёлгн дее суугъад, күükнäнн ѕäр гидж күрд, тер күүтрин блиндажин нег ўнцгт брүн ѡрлä унтдг кевтсн босхдж

авб. Болв, күükнä му хувь тасрхш.

Долатаднь, гаргъен экн, кинт газрт ханялар ўнъгрэд, Кора гурвад ўнчрх цэн сар бмн, эцкн цергäс, диг зургъан джил болад, ирв. Күükн суудг кемдн цергт мордсн эцкн, ода долатаднь ўнчнин күцхин тблä хувдän адгъдг ѿвх бääдлтä”.

Түүнäс нааран кесн сал-суллар гүүв, кест ўзин зовлъ ард ўлдв.

1957 джил, Счирин хол газрас, гарсн газрун гигъäд, эн күükн эцкн дахад, Элстин нег тохлтин организацд ирд, кёдлв...

—Хо мбстädэн, Элстин аэропортас би нагъц ээджтäгъян, Сталинград хäläгъяд нисн бääддж. Эн мини гарсн газр, мини эк-эцк хойрин кёлдлж ѿвсн балгъен. Кен иигдж хамхлснин би сääнäр медж бääнäв. Эн джил техниким одхар бääсн санагъян, дакад нег джил хооран саалхла—гидж, авн näamtä штукатурицик күükн, Ѣр күükдтäн, амрлгына заамд келджаисн, бидн одах саалхла—гидж товдлун бääр хäлдажäцхäв.

Халжуяаснь, монцхр хар күükн келв:

—Би чини ормд 9 класс чи-лакад бальчгла зуурлдал бääхн уга билэв.

—Хаджъ, би комсомол. Гардачир ахир, маниг ўзä-менд бääнä. Тедн мадниг нег ўл сургъульд Ѣкс гидж йовулд бутн медрлтä, эрдмтä кү кех-эр зуткä. Зуг цагин завинь мелх кергтä. Бидн танъгъчан, ик багъ уга гүдэрд, юни аргъар болж чир, шулун, бмнкäсн улм сääхн болдгар тоствхар зуткх збвтäвдн.

Советск правительствин шин, төвкнүн седвэр

Ядерн селм сөрлгъиг дун угагъар уурулхмн

ПЕКИН. (ТАСС). Ядерн селм сөрлгъиг уурулхин туск төрөр „Правдин“ корреспондентд бгсн, СССР-н Министрмүдин Советин Ахлач Н. С. Хрущевин харуу Китдин общественности боли барин оньгиг эзлдэхэн.

Н. С. Хрущевин бгсн харууг бүклдн барлхларн, „Женьминь жибао“ газет төрүгэн: „США Англь хойр ядерн сөрлгъиг дун угагъар уурулхас зулдажа. Атоми боли водородн селм сөрлгъиг мөнъкиндүн уурулхар зөвшүй кехэр куундад Советск Союз бели. США Англь хойрин уулдвр—Советск Союзиг эврэнин халхаси бий deerэн авсан даалгъвасын сүлдхажана—гих нертгээр бгч. Китдин наадж газетс цугъар түрүн халхстан, ил үзглх газрт, Н. С. Хрущевин бгсн харууг келдэх бичдэхэн. Ядерн сөрлгъ уурулхин тускар Н. С. Хрущевин бгсн харууг Пекинд радиостанци боли Китдин наан чигн балгъесин радиостанци кесг даклж ёмтнда сонъсх.

„США боли Англь ядерн сөрлгъ уурулхар тоолджана“ гидг нур статьялан „Дагун бао“ газет иигдэх бичдэхэн: „США Англь хойр сөрлгъ кеалгъиг нег джил зогсахин тус-

кар келдэх ўгмүл—америкин боли англии правительстс Советск Союзин ўлгүриг дахшгогъар бääхд герч болж ўзулдэхэн. Тиим даалгъэр бий deerэн авшгогъар седэл тедн ямаран боли чигн уршг хääдэхэн.

Ода Советск правительств ганцхн эврэнин халхаси ядерн селм сөрлгъиг уурулад б сар давсан хбён, сөрлгъ келгъиг гетдэх медг аргъуга гиджаси Соединен Штатсн герчлгъиг төрүч чик бишина экспертигин женевск совещань илдэх медүлчксн хбён, США Англь хойр, Советск Союзин ўлгүрэ, ядерн сөрлгъиг цаг түдэлгэ, дун угагъар уурулхин орчд, урдк кевтэн арнажллгъ татад бääцхэн.

Газет цаарандын иигдэх темдглдэхэн: СССР ядерн селм сөрлгъиг уурулхин туск төрөр октябрин 31-с авн күүндвр кехдэн белнэн ўр Хрущев герчлв, юнъгад гихлэ, Советск Союз нарт делкэн төриг куундвар кедж хагълхмн гих селклэн данъгин нег мөслэдэх бэрэ. Тер күүнлэн, цуг орнутгудиг цуг зүсн атоми боли водородн селмсиг сөрлгъиг цаг мөнъкинд уурулх зөвшүй авч ирх зөвтэг гидж „Дагун бао“ биджэн.

Ядерн селм сөрлгъиг уурулхмн

ВАРШАВА. (ТАСС). „Трибуна люду“ боли „Жице Варшавы“ газетс негдгч халхдан „Правдин“ корреспондентд бгсн СССР-н Министрмүдин Советин Ахлач Н. С. Хрущевин харууг толрхагъар барлцхадж.

„Трибуна люду“ газет Н. С. Хрущевин бгсн харууг; „премьер Хрущев герчлдэхэн: „Ядерн селм сөрлгъиг уурулхин тускар октябрин 31-с авн күүндвр эхлдэн белмди. Женевд харгълхмн гидж Советск пра-

вительств селмсиг сөрлгъиг цаг шинэс келгъиг уурулхар зөвшүй келгъин боли зөвтэг—гисн ик ўзгүдэр неринь авч барлдэх. „Атоми боли водородн селм сөрлгъиг мөнъкинд уурулх цаг ирчкв“ гидж „Жице Варшавы“ газет темдглдэх бичдэхэн. Күүндвр келгъин күцлэн мел тер боли зөвтэг. Зугл тиигсн цагт күүндвр ёмтиг ханъгъадж, зөвшүй кешгон тблэ олзлгч хаац болж гархн уга.

ПЕКИН. 600 сайн үнд. у. с. Либайд боли Иорданын кеджж амрикан-английск зөртэ-вэйтэйн төрөлтиг нухтал кеврэ буруша-джана.

ЗУРГИ: Пекиний ах сургуулии заведеньсийн преподаватель мүл бурушагч демонстрац.

Редакциин хайг: Хальмг АССР, Элст балгъин, Ленинэ проспект, 35. Телефон: редакторин — 2-63, ответсекретарин — 1-66, партийн, селэнэ эдл-ахун отделмүдин — 2-09, бичгүдин, культуриин отделмүдин, бухгалтерин — 1-62.

Элст балгъин, типография № 1. ул. Крупской, 5.

Манд бична

Гермүд юнъгад эс бэртгддэхэх?

Сарпинск района Чапаевин нерта совхозд хойр зу гар брк-бул нүүдэж ирсн бääнä. Нуудж ирсн улсин, кёлдэх чадх аргтань цугтан эврэ дассан дамшлтарн, медрлэн малин, тосхлтин халхар, хбдчир, комбайнэрмүд, трактористир бодж кёлдэхэхэн. Лиджин Барг, Ошана Ценка, Борлага Бадм гигъэл—дал гарсн наста бвгд күрглэн олна кёлмшт орлцж йовна. Баан ховд-куукд болхла, чидлэн, медрлэн нэлго ик гидг шунлтагъар кёлдэхэн.

Боль совхозин гардэр, шинэс нүүдэж ирсн улс бääршдн тодрах дбн-тусан күргхшдэх гих кергтэ. Ирдэх бääрлдэх брк-булмүд цугтан гишн гидж бэрдэх авх саната. Гер бэрлгъинд боли саалин ўкрмүд хулдэх авлгъинд пра-

Б. НОСТАЕВА.

Редактерин орчд Б. Б. ДОРДЖИЕВ.

Хальмгин кинопрокат, „Машинист“ гидг нерти художественн шин кинофильм республикан кинотеатрмудар шидрас ўзулхмн.

Сценарий бичсн Альфредо Джоннети, Пьетро Джерми, Лучано Винченцион.

Режиссерни Пьетро Джерми. Эн фильмг „Карло-Понти“ гидг итальянск киностудь гэгэснин, Максим Горький нерти киностудь орс келэр тавгдсн.

ХОРШУЛГЬНА КАССД МӨНҮГЭН ХАДГҮЛТН!

Хоршулгъна кассд хоршулс мөнүгэн хадгүллгън эвтэ боли олзта. Күн болгън эврэнин хоршулс мөнүгэн хадгүллгън дарын СССР-н экономик боли культур цэцгэрлгънд дбн-нокд болдажа.

ХОРШУЛГЬНА КАССМУД:

Некдэх авлгъна, шүүврин, бачм боли бдр бисэй счетд мөнъг хадгүлхд авна.

Мөнъг хадгүлчад мөнъгины түрүн неквэр ёгна. Хадгүллгън улсн орчд далд тооца кенэ. Мөнъг хадгүллгън күннэ даалгъвэр СССР-н ямаранчин хоршулгъна кассур мөнъгинь илгэн.

Аккредитив гарть ёгна, тер аккредитивэр мөнъгинь ёгна.

Некдэх авлгъна хадгүллгъар хоршулгъна кассмуд джилдэн 2 процент олз ёгна; бачм хадгүллгънд 6 сарас тату биш болзгт—3 процент олз ёгна.

Шүүлгън хадгүлгъар олз-орунь ягъдх шүүн, тер кевэр ёгднэ: шүүлгън тираж джилл хойр дакдэх болна: апрельд боли октябрьт. Тираж болгънд счетмудин 1000 номерт 25 шүүвр наадна. 1 шүүвр 200 процент, 2 шүүвр 100-д процент, 2 шүүвр 50-д процент боли 20 шүүвр 25-д процент, кирцэтгэх дундн үлдэх хадгүллгъна сүүлин брэд джилин тоогъар шүүсн улст ёгна.

Күч-кёлсчирин хоршулгъна кассд мөнүгэн тоог бүрн-бүтн хадгүлхиг СССР-н Правительств даана.

Күч-кёлсчир спар хоршулгъна кассд эврэнин мөнъгина хоршалгъан хадгүллгъулх дутман мана социалистическ Төрски эдл-ахун боли культурн тосхлтин агъу ик зурагъан күцх мөнъгтэ болх.

ХОРШУЛГЬАН ХОРШУЛГЬНА КАССД ХАДГҮЛТН!

Хальмг республикан күч-кёлсчир государствен хоршулгъна боли госкредитн кассмудин Управлень.